

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm||
Qvadrpedvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLV.

VD18 90528808

Caput II. De Pardo.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10966

De Pardo.

Nomen.

Fera, quam descripturi sumus Pardus, seu ab *ἄρδα* irriquo, quod eius pellis nigris maculis quasi irrigata sit, seu ab *ἄρδαλω* inquimo, quod iis quasi inquinata videatur, dicitur. Vocatur et Leopardus, cuius vocis nemo ante Iulium Capitolinum et Aelium Spartianum meminit, et Pardalis, quamvis nonnulli marem Pordalim, Pardalim foeminam vocitent, alii illud comune, hoc Atticum vocabulum esse putent, alii Pardi nomine marem indigent. Appellatur denique et Panthera, quod vocabulum distinguendum est a Pantherē lupi maculosi specie, seu quod omne ferarum genus in venatione capiat, sed quod omnifaria feritate sit praedita, nec crudelitatis unquam etiam mansuefacta obliviscatur, seu quod omnium ferarum coloribus ornata spectetur, et *ἄρδων*, quod sit variegata, et varia. *Facies* ipsi est parva, *os* magnum, *oculi* parvi, albicantes et vagi, *frons* longa, *aves* rotundae, magis, quam planae, *collum* valde longum et tenue, *pectus* parvis costis praeditum, *dorsum* longum, *clunes* carnosae et femora. Partes circa ilia et ventrem habet magis planas, id est, nec protuberantes, nec cavas, *colorem* varium, corpus totum inarticulatum et asymmetrum. Wottonus quatuor mammas in medio ventre habere, quinque digitos in pedibus anterioribus, quatuor in posteribus Gyllius. Addit ille, *oculos* in umbra longius, quam aliorum huius generis animalium refulgere, hebetari in sole. Pellis aureo in fusco, et nigro in candido conspicitur, ut Opianus descripsit. Ideo Solinus narrabat, in Hircania numerosas esse pantheras, minutis orbiculis superpictas, ita, ut oculatis ex fulvo circulis, vel caeruleo, vel albo, *tergi* suppellex distinguatur. Plinius, in candido breves macularum oculos appellavit. An similem Lunae in orbem crescentem et pari mo-

Wotton.
de Differ.
Animal. l.
5. c. 82.

Aelian. H.
A. l. 2. c. 20

Plin. H. N.
l. 8. c. 17.

do cornua curvantem maculam in armo habeat, quod Plinius affirmat, difficile est dictu. Quantum ad *internas partes*, habet *linguam* imbricatam, *dentes* acutissimos, *ungues* acutos, *cor* in comparatione ad animalia eiusdem magnitudinis magnum, *pinguedinem* paucam, quod ea a nimio calore absumatur, *ossa* denique densiora. In Europa nulli habentur. In Africa haud pauci, inopia aquarum ad paucos amnes congregantibus se feris. Ideo multifformes ibi animalium partus, varie foeminis cuiusque generis mares, aut vi aut voluptate miscente. Unde etiam vulgare Graeciae dictum: Semper aliquid novi Africam afferre. In Asia etiam degunt. Nam et Pamphylia illis abundat, ut Philostratus prodidit, et provincia Comeri, et in regno Bengalae, ut Ferdinandus Lopezius reliquit. In Caucasio monte odorato multos vagari, quod odoriferis herbis delectentur, quidam venditant. In monte Hermon, qui ab Amorraeis Sanir adpellatur, haud paucos, ex Canticis Salomonis colligi potest. Vescitur Pardus carnibus, canum inprimis et agnorum, si fames urget, nec a simiarum abhorret, quas simulata morte decipit, si Aeliano credimus, odore illectas sponte accedere, Plutarchus prodidit. Homines invadere, auctor quidam historiae Indiae Orientalis reliquit, quem pantheram cum tigride confundere Ambrosinus arbitratur. *Congreditur* saepe cum leone, ut superius diximus, aliquando cum cane, nonnunquam cum lupo, plures uno partu producere catulos, mammaram multitudo argumento est, tempus partus eosdem antevertere, et prae impatientia uterum matris lacerare, Isidori fabula. *De Sympathia et Antipathia* hoc habe, ita infensam secundum quosdam homini, ut vel in charta expressum laceret, secundum alios, ita hominis cranio, ut eo conspecto fugiat. Secun-

Plin. H. N.
l. 8. c. 17.

Plin. H. N.
l. 8. c. 37.

Locu.

Aristot. H.
A. l. 8. c. 26.

Lopez.
Navig. l. 4.
c. 27.

Cibus.
Leo Afric.
cael. 9.

Aelian. H.
A. l. 2. c. 23

Generatio.

Isidor. O.
rig. l. 1.
c. 2.

Sympathia
et Antipathia.

Secun-

Secundum nonnullos faciem duntaxat acri odio infestat, quod exemplo Regis Galliarum bestiarum, qui ad venationem emissam, nonnisi aversus reducere potuit, Gesnerus confirmat. Par cum gallo serpentibus et allio dissidium. Ideo iure galli perunctos a pantheris non attingi Plinius prodidit, pantherina pelle indutum angues non infestare, alii, parietes litu allii infectos, pantheras non attingere Caelius. Cum hyaena tam male ipsi convenit, si Plinio credimus, ut si utriusque pelles e regione suspendantur, pantherae depilentur. In Armenia per montana vagantes, ad storacis lacrymas ferri, quoties ab ea parte, ubi arbores gummi stillant odorem ventus pertulerit, fide Philostrati habemus. *Vox* pantherae rugitus est, quod Graecis βρυχάριον Spartianus rictare dixit. Condito mucrone unguium in vaginis incedit, aversisque falcibus currit, nec nisi appetendo protendit, quod et de leone superius diximus. Odore, quo caeteris quadrupedibus praevalet, felem zibetti, et capreolum moschi excipit, cunctas sollicitat, seu semper, seu destituta perfenium viribus. Eo invitata reliqua animalia, postquam accessere, praeda fiunt. Nec est, quod odore invitari cum Alberto dubites. Nam et Cattaria sua Cattii delectantur, et canes saepe a persequenda fera odoribus averti videmus. Quod aliquo affectu correptae, solent autem rabie agitari, aut apardalianche herba laesae, ad sanguinem caprae silvestris, vel sterces humanum confugiunt, quod catulos semper praecedunt, et ad mortem usque tuentur, quod foeminae post partum cryptae praesident, mares de victu prospiciunt, quod cicurati nunquam fere feritatem deponunt, *naturae et ingenio* debetur. Miserandum illud, quod a Gesnero refertur, post mortem Francisci Galliarum Regis Leopardos marem et foeminam caveis elapsos, plurimos circa Aureliam laniasse, et inventa mulierum ca-

davera, quibus mammillas tantum devorassent. Sed memorandum, quod de Panthera tradit Demetrius Physicus, iacentem in media via hominis desiderio, repente apparuisse patri cuiusdam Philini, adfectatoris sapientiae, illum pavore coepisse regredi, feram vero circumvolitari non dubie blandientem, seseque conflictantem moerore, qui etiam in panthera intelligi posset. Foeta erat catulis in foveam delapsis. Primum ergo miserationis erat non expavescere, proximum ei curam intendere, sequutusque, qua trahebat vestem unguium levi iniectum, ut causam doloris intellexit, simulque salutis suae mercedem catulos exemit, eaque cum iis prosequente, usque extra solitudines deductus, laeta atque gestiente, ut facile appareret, gratiam referre et nihil invicem imputare, quod etiam in homine rarum est. Quae de haedo apud Aelianum habentur, quem post mortem obiectum attingere, tanquam contubernalem recusabat, ex eodem petantur. Locum in cibus apud agrestivos, et qui inter Caucasum et flumen Cophena, ut Philostratus prodidit, habuere. Maioris speciei etiam in India adhuc sunt edules, bis olim elixabantur, facilius a stomacho concoquendae. Habet et in *Medicina* aliquem, nam cerebrum cum succo erucac genitalibus illitum, sopitam venem excitat. Testiculus dexter in provocandis mensibus remedium est singulare, quod Cardanus prodidit. Sanguis varicibus bene applicatur. Pinguedo inter praestantissima Cosmetica censetur, ut de aliis taceam. Pellis vetustissimis Graecorum pro indumento erat, hodie Mauri iisdem se amiciunt, et Aethiopes hisce cooperti praeliantur. Olim ipsae bestiae Circensium gratia Romam importabantur. Prius Scaurus aedilitate sua varias, centum quinquaginta univasas misit, dein Pompeius M. quadringentas decem. D. Augustus quadringentas viginti. De generibus nihil fere occurrit. Quidam tres Pardorum

Plin. H.N. 1. 8. c. 17.

Aelian. H. A. 1. 2. c. 24.

Vfus. Plin. H.N. 1. 6. c. 30.

Galen. de Alim. facult. 1. 3. c. 1. et 2.

Porta Phytogn. 1. 3. c. 46. Alex. ab Alex. 1. 5. genial. d.

Plin. H.N. 1. 8. c. 17.

dorum differentias constituunt, Pantheram nempe, Pardum, Leopardum, alii quatuor, Pantheram, Pardum, Leopardum non iudicatum, qui ex Pardo et leaena nascitur, et maculosum Leopardum, qui ex Pantherae et leonis coitu prodiit, Apud Plinium ista leguntur. Nunc Varias et Pardos, qui mares sunt, adpellant in eo omni genere creberrimo in Africa Syriaeque. Quidam ab iis Pantheras candore solo discernunt, nec adhuc aliam differentiam inveni. Senatusconsultum fuit vetus, ne liceret Africanas in Italiam advehere. Contra hoc tulit ad populum Cn. Aufidius Tribunus plebis, permisitque Circensium gratia importare. Huc forte pertinet animal, quod *Dasy-poden pinuum* vocant Hispani, *Thcotochili* Indi. Vertagi est magnitudine, tereti, humili et crasso corpore, auriculis parvis, facie leonina sive felina, vividis oculis et rubra iride, crassis cruribus, aduncis unguibus, fusco circa dorsum pilo, circa ventrem candido, reliquum corpus cinereo, nigris ubique conspersum maculis, rostro ac cauda brevibus, aspera lingua, ulu-

latu exili et incredibili pernecitate. Vivit Tetrococamis montibus, venatur cervos, et alia eiusdem molis animalia, interdum etiam homines. Linguae eius tanta inest vis veneni, ut, si praedae oculos vel allambuerit vel attigerit, eam confestim excaecet, immo interimat. Occisorum cadavera herbis, foeno, cespitibus tegit, deinde conscendens propinquas arbores ululat. Tunc ferae circumiacentes arcano naturae documento consciae invitationis ad epulum ocyus advolant, praeda ex signo inventa satiantur, postremus ipse oco-tochtlus descendit, ut innocue pascantur convivae, nam si ille prior vesceretur, corruptis veneno suo reliquiis, ceterae perirent ferae, quotquot deinde gustarent. Tanta urbanitate caritati favet, tam comi providentia saluti alienae. Scilicet nemo est, qui prodesse nequeat, si velit. Non ita viribus et opibus beneficentia, quam voluntate et studio constat. Plurimi opulenti inutiles sunt, utinam non etiam noxii, at nemo benevolus non beneficus.

CAPUT III.

De Lynce.

Nomen. Feram, quae Graecis *λύγξ* dicitur, Latini non Lynceum, ut Cardanus voluit a Scaligero ideo reprehensus, sed Lyncem *ἀπὸ τῆς λύκης*, a luce, quod omnium animantium acutissime videat, vocant. Appellatur et *Lupus cervarius*, non quod lupo sit similis, sed quod pari cum eodem aviditate feratur, et in cervos hostiliter eat. Thoen non esse in sequentibus videbimus. Chaos an sit, quem Galli Raphium dicunt, Pompeii M. ludi ostendere, quemque facie lupi et maculis pardorum Plinius facit, in medio relinquerem, nisi alibi quoque in luporum genere cervarium reponeret, qualem ex Gallia in arena Pompeii M. spectatum diximus. *Capite*

est parvo, oculis fulgentibus, facie alacri, *Mammis* habet in pectore. Maculae magis mari distinctae et orbiculares. Pellem ita descripsit Gesnerus. *Pellis* extensa lyncis a summo naso ad caudam usque est longitudinis trium pedum, et unciarum quatuor, *cauda* longitudinem unciarum septem non excedit, latitudo circa collum, non ambitus dicimus, sed dorsi tantum, est dimidiati pedis, et in imo dorso unciarum quindecim, crura anteriorum longitudinem unciarum quatuordecim et posteriora duodecim aequant. *Pilus* undique confertus, extremae pilorum dorsi partes albicant, et venter medius est

Scaliger. Ex. 210.